

PALACH A JEHO DOBA

Neděle, 20 leden 2013

Zbyněk Horváth a Vladimír Hušáček zahájili v poměrně rozjímavé atmosféře prezidentských voleb Palachův týden vystoupení v Olomouci dne 14. 1. 2013, aby následně vystupovali ve všech krajských městech. Bohužel se zdá, že ve stejné době má jiné starosti. Přesto jsem rád, že se nezapomíná na toto výročí.

Mnohdy ovšem Palachův čin není dobře pochopen, protože celému paradigmatu tehdejší doby dnešní lidé nerozumí. Přemýšlejí se mnohým zdá, že opravdový hrdina by se asi opásal granáty, lehl si pod sovětský tank a odpálil se i s tankem. Takovým činem by ovšem jen zavedl přímou cestu k represím. Co si přitom představují komunisté a sověti? Palach chtěl? Podpálit se jen tak sám o sobě? Není to snad obyčejná sebevražda v afektu nebo v nějaké životní situaci? Tak to vysvětlovali později jeho odpůrci. Tak to vysvětlovali i Osobní selhání. Osobní důvody. Ale je to opravdu tak? Nikoliv. Palachův čin měl společenský význam. Měl vyburcovat lidi k aktivitě. Byl to projev vlastenectví. Proto musím poněkud popsat situaci té doby. V lednu 1969 byla ještě po revoluci velká svoboda. Mohlo se svobodně mluvit a dokonce i sdělovací prostředky ledasco je napsaly. Musely být sice politicky korektní k Sovětskému svazu, ale informace poměrně svobodně podávaly. Proto také se Palachův upálení ve sdělovacích prostředcích mohlo probírat, informovat o něm a některé komentáře je mohli i slyšet. Později, tedy po odstranění Duběka v dubnu 1969, už by se o takové věci sdělovací prostředky nezmínily a čin by byl zbytečný. Zapadl by tak, že by jej dnes asi téměř nikdo hodnotil, snad nějakí historici by se zmiňovali, ale v podstatě by to nebylo. Čin měl tedy význam pouze v prostředí, ve kterém se odehrál. Vzbudil studenty, kteří začali revoltovat dokonce dříve, než které akce. Hlavně pohledem byl velkou manifestací. Ale vražme se k oné době. Čin byl už rok v aktivitě. V lednu 1968 začaly spontánně vznikat společenské organizace, vznikl KAN a K231. Obnovily se některé staré organizace, třeba Skaut. Ostatní organizace se vnitřně pátily. Například v Československu (Československo) byli zvoleni na místa předsedů kandidáti, kteří už nebyli dosazení komunistickou stranou, ale právě ti nejrevolučnější. Ostatní organizace na tom byly podobně. Komunistická strana prováděla vnitřní změny. Generální tajemník Duběk hlásal demokracii. Je ovšem jasné, že ze své podstaty nebylo zasáhl KSČ - naladěných revolučně - a tolik, jako v jiných organizacích, ale převažovali. Právě Pražského jara je známý. Nejsvobodnější byl První máj, kde vystupovaly nové organizace a také staré s novým vedením. Hesla žádala demokracii a potvrzení nových organizací. Nové organizace sice uznány nebyly, ale nikdo proti nim nezakročil. Sověti nejprve vyzývali a později vyhrožovali Duběkovi a jeho vedení, aby to všechno zarazil. Duběk tak nechtěl. Proto provedli onen známý vojenský zásah v srpnu. Ten měl být kryt uvnitř Komunistické strany. Sověti nastrčili Bilak, Indra a Kolger měli svolat předsednictvo, které mělo sovětský zásah potvrdit a vydal "zvací dopis", tedy prohlášení, kterým sověty pozvali. To se nepodařilo, československé předsednictvo odmítlo. Tím byl přepad Československa nelegální i v očích svobodných jedinců komunistických stran, v rámci celého svobodného světa zcela samozřejmá. Proto také Jugoslávie a Rumunsko přepad odsoudily. Duběk a jeho garnitura byli odvezeni do Moskvy. Lidé na ulicích ovšem demonstrovali a hromadně zásah odsuzovali. Sověti nakonec si nevzdali rady jinak, než Duběka do jeho útěchu vrátit, když předsedním podepsal dohodu o pobytu sovětských vojsk. Ostatní vojska spojenců opustilo Československo. Od té doby byla země okupována, ale vláda zůstávala Duběkovi. Fundamentální komunisté s podporou sovětské začali postupně dobývat jeden post za druhým. Zákaz nových organizací byl první čin. Přesto se však zdálo, že je možné některé vymoženosti Pražského jara ponechat. To byla přemýšlejíme jako omezená svoboda slova, svoboda volby lidí do čela povolených organizací, univerzitní svoboda apod. Nejprve se zdálo, že by to mohli sověti akceptovat, když budou v zemi přítomni vojensky. Ono totiž poměrně o dost. Tím přímým studentů na vysoké školy by nepodléhalo stranickému rozhodování, ale bylo by svobodné. Mohla začít některá alternativní periodika. To ovšem chtěl vřadit do vodní zásadám, neustupovat a bránit se. To platilo nejvíce pro členy komunistické strany. Na nich záleželo, jak ideu demokracie uhasí. Zde ovšem zklamali přemýšlejíme komunisté. Reformní komunisté ustupovali číslům nátlakem. Opouštěli jednu pozici za druhou. Mnozí přemýšlejíme na druhou stranu. Bylo to dáno také tím, že lid se uklidnil a zalezl do svých brlohů. A právě v této chvíli chtěl Palach upozornit lid na toto nebezpečí a vyzvat jej k aktivitě. Možná, kdyby se to podařilo, komunisté by se zalekli a vrátili by se zase k reformním snahám. Byl by to sice nějaký boj, ale nebylo by ovšem ztraceno. Palach něco probudil. Nastalo jakési oživení přemýšlejíme davy a prohlášeními, stále je organizace měly na svých místech reformně založené lidi, je tam nebyli dosazení "prováztení" a komunistické politice věrní. Je tam ledasco zachránit. Ale komunisté zradili. Opět zradili národ. Nebylo to poprvé... Uvnitř strany se neděly podstatné změny, přesto, že i tam byla ještě svoboda. Dále byl ústřední výbor. Tlak na jeho členy byl zřejmě obrovský. Nakonec v dubnu 1969 zbytek věrných povolil a byl zvolen Husák a Duběk byl odstaven. Sjezd, narychlo svolaný v srpnových dnech, nebyl uznán. Záleželo tedy na těch členech, kteří tam byli, na těch, kteří odmítli "zvací dopis" a odsoudili sovětskou okupaci. Ale ti nevydrželi. Znal jsem v té době komunisty a s hrůzou jsem zjišťoval, jak se pod tlakem mění jejich názory. Jak z obránců demokracie se stávají odsuzovatelé Duběka jako "nezodpovědného"; komunisty. Jak si do stranických organizací nechali shora dosadit "předsedy". Komunisté si tím vykopali hrob. Vřadina z nich byla potom v prováztení dvacet let. Palach chtěl reálnou věc v reálné době. Nebyl to nějaký pomatenec, nějaký osobně labilní člověk, nějaký impulzivně nevládající se studentík. Byl to hrdina doby. VLASTIMIL PODRACKÝ